

A nevelési, oktatási intézmények alapdokumentumai

Budapest, 2008. október

Csillag Ferenc

MFFPPTI –

pedagógiai szakértő

Alapdokumentumok:

- Magyar Köztársaság Alkotmánya
- Önkormányzati törvény (1990. évi LXV. törvény)
- Közoktatási törvény (1993. évi LXXIX. törvény) – több módosítás
- Közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény, melynek alapja a Munkatörvénykönyv.

Az alapító okirat 1.

A közoktatási intézményt fenntartó önkormányzat vagy alapító által kiadott, a működés kereteit szabályozó dokumentum, amely a finanszírozási lehetőségeket, a működési köröket határozza meg.

A Közoktatási törvény értelmében:

38.§ (1)A közoktatási intézménynek rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel. A közoktatási intézmény az alapító, illetőleg a fenntartó szerv által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik feladatainak ellátásáról. A közoktatási intézmények fenntartási és működési költségeit az évente összeállított és a fenntartó által jóváhagyott költségvetésben kell előirányozni.

Az alapító okirat 2.

(2) A közoktatási intézmény – ha nem sérti az alapfeladatainak ellátását –, anyagi haszonszerzésre irányuló tevékenységet is folytathat. Az ebből a tevékenységből származó nyereséget – ha azt a közoktatási intézmény alapfeladatainak ellátásához, vagy a tevékenységben részt vevő tanulók díjazására használják fel – a közoktatási intézmény alapfeladatainak ellátására szolgáló költségvetés megállapításánál figyelmen kívül kell hagyni, és azt az intézménytől nem lehet elvonni.

Az alapító okirat 3.

39.§ (1) A nevelési-oktatási intézmények szakmai tekintetben önállóak. Szervezetükkel és működésükkel kapcsolatosan minden olyan ügyben döntenek, amelyet jogszabály nem utal más hatáskörébe.

(2) A nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos döntések előkészítésében, végrehajtásában és ellenőrzésében – jogszabályban meghatározottak szerint – részt vesznek a pedagógusok, a tanulók és a szülők, illetőleg képviselőik.

A közoktatási intézményt fenntartó önkormányzatok esetében nagyjából azonos települési változókkal, a népességszámmal és az oktatás irányítását végző adminisztráció jellemzőivel függ össze elsődlegesen mind az intézményértékelési, mind pedig a minőségbiztosítási tevékenység. Ezek egymástól sem függetlenek, az önkormányzatok értékelési-minőségbiztosítási hajlama, alapvetően oktatásügyi aktivitása határozza meg, hogy milyen irányú lépéseket tettek e két kiemelt területen. Az intézmények pedagógiai munkájának fenntartói értékelése (az értékelés megtörténte csakúgy, mint a gyakorisága) szoros kapcsolatban áll a településmérettel – azzal, hogy milyen az adott önkormányzat értékelési aktivitása –, illetve az önkormányzati adminisztráció meglétével. Ez utóbbi tényező azonban olyan szorosan összefügg az első kettővel, hogy önmagában már kevés a magyarázó ereje. Nem igazolódik az a kézenfekvő feltevés, hogy a gazdagabb vagy a nagyobb iskolahálózatot fenntartó önkormányzatok inkább végeznének intézményértékelést, ebben a tevékenységben nem jelennek meg a települések közötti gazdasági egyenlőtlenségek.

Minőségbiztosítás területén a Comenius-program és az önkormányzatok viszonylatában a polgármesteri hivatal adminisztrációs bázisa nemcsak azzal függ össze, hogy tudnak-e egyáltalán a fenntartók lehetőségeiről, hanem azzal is, hogy terveznek-e pályázni. Ez egyrészt azt mutatja, hogy a szakmai háttér megléte vagy hiánya határozza meg az önkormányzat minőségbiztosítási lépéseit. Másrészt viszont azt, hogy az információknak, illetve az információkhoz való hozzájutásnak fontos szerepük van, ugyanis ez elvi gátja lehet a cselekvésnek.

A kutatási eredmények annak megállapítására mindenképpen alkalmasak, hogy az országban az intézmények pedagógiai munkájának fenntartói értékelését tekintve nagyok a különbségek, és ezek erőteljesen kötődnek az elaprózott irányítási rendszerből fakadó adottságokhoz.

IMIP

1.

A minőség megközelíthetősége azon múlik, hogy a szakma képes-e közvetíteni a laikus közeg számára, hogy mi is az oktatás minősége. Ebben pedig kulcsszerepe van annak, hogy mit közvetít az iskola magáról. A pedagógiai program arról szól, hogy egy intézmény meghatározza önmagát. Ha versenyhelyzetbe kerülnek, akkor az iskoláknak érdekük, hogy megmutassák magukat, és ha a szülőknek választási lehetőségük van, akkor igénylik is ezt. A „kényelmes” iskola, ami a publicitásra, a nyilvánosságra nem fordít kellő figyelmet, óhatatlanul alulmarad az intézmények közötti versenyben.

A kérdés másik oldala az, hogy akik elvárásokat támaszthatnak az intézménnyel szemben, vagyis partneri elégedettségükkel vagy éppen elégedetlenségükkel a minőséget kialakíthatják, mennyire képesek artikulálni véleményüket, igényeiket. Az állam elég jól, ennek dokumentumaival találkozunk, a munkaadóknak azonban már csak egy részére igaz ez, és a szülőkről, diákokról sem mondhatunk mást.

IMIP

2.

Mind a tanári munkának, mind pedig általában véve az oktatásnak a minőségét hagyományosan a tanulók teljesítményén mérték le. Minőség az, ami a diákok oldaláról eredménynek tűnik, az iskola aszerint határozza meg a minőségét (vagy mások aszerint határozzák meg egy adott iskola minőségét), amit a tanulók eredményei mutatnak.

A tanulói teljesítmény kiindulópontja maga a tanuló, nagyon fontos szerep jut neki az oktatás minőségében, ugyanakkor ez az, ami a legkevésbé befolyásolható. A diák ugyanis adott, hozzá nem társíthatunk minőségi kritériumot. A minőséget máshol kell megragadnunk, valószínűleg az iskola és a tanár által befektetett munkában, ismert kategóriával a hozzáadott értékben.

Ahová a hozzáadott érték kapcsán eljuthatunk, az nem más, mint a tantermi gyakorlat, a minőség egy újabb értelmezési területe. Kutatási eredmények tanúsága szerint, míg az oktatásügy irányításában szinte minden megváltozott, addig az osztálytermi szinten mintha minden megmaradna. A gyerekek a tantermi gyakorlat és a tananyag közvetítésével élik meg a minőséget, miközben az változik a legkevésbé, ami a diákkal közvetlen kapcsolatban van. Ez már önmagában is gátja lehet a minőségnek.

IMIP

4.

Napjainkban a „sikerminőség” az elit sikere, és nyilvánvaló az is, hogy a leszakadók, a gyenge eredményt nyújtók ill. a kiválóak között növekszik a távolság. Tudásalapú társadalomról beszélni csak úgy lehetséges, ha az emberek motiváltak erre. Élethosszig tartó tanulásra nehéz úgy rávenni valakit, hogy csak a kudarccokat mutogadjuk neki. Az kellene, hogy megszeressék, és ehhez jól kell „eladni” az élethosszig tartó tanulást.

Nevelési-, pedagógiai és szakmai program 1.

- 44.§ (1)A nevelési-oktatási intézményben a nevelő és oktató munka foglalkozási, illetve pedagógiai program szerint folyik.
- (2)A foglalkozási, illetve pedagógiai programot nyilvánosságra kell hozni. A szülőket a megelőző tanév végén tájékoztatni kell azokról a tankönyvekről, tanulmányi segédletekről, taneszközökről, ruházati és más segédletekről, amelyekre a következő tanévben a nevelő és oktató munkához szükség lesz.
- 45.§ (1)Az óvoda az Országos óvodai nevelési program alapján pedagógiai programot készít, vagy az Országos óvodai nevelési program alapján készített pedagógiai programok közül választ. A művelődési és közoktatási miniszter ajánlott pedagógiai programokat tesz közzé.
- (2) Az iskola pedagógiai programot, annak részeként – ha a törvény másképpen nem rendelkezik a Nemzeti alaptanterv alapján helyi tantervet készít, vagy az ilyen módon készített helyi tervek közül választ, és azt építi be helyi tantervként a pedagógiai programjába.

Nevelési-, pedagógiai és szakmai program 2.

- (5) A pedagógiai program a tananyagot vagy annak egy részét feldolgozhatja olyan témaegységekre, amelyeknek középpontjában a mindennapi élet valamely, a tanulók által megtervezhető és kivitelezhető feladata áll. A témaegységek feldolgozása, a feladat megoldása, a tanulók érdeklődésére, együttműködésére épül, a probléma megoldása és az összefüggések feltárása útján (a továbbiakban: projektoktatás). A projektoktatás megszervezésekor a tanulói foglalkozások megszervezésére vonatkozó rendelkezésektől – az iskolai időkeretek meghatározására vonatkozó előírások megtartásával – el lehet térni.
- (6) Az iskolában folyó szakképzés szakmai programjának elkészítésére a szakképzésre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni.
- (7) Ha a tanuló az iskola és a gyakorlati képzés szervezője által kötött megállapodás alapján vesz részt iskolán kívül gyakorlati képzésben, az iskola és a gyakorlati képzés szervezője egyeztetni az iskolában folyó szakmai elméleti és a gyakorlati képzés programját.

A 48.§ az iskolák pedagógiai programjának kötelező elemeit határozza meg.

A továbbképzési program alapelvei

1.

A pedagógusok továbbképzésére irányuló hazai politikának *hat*, egymást kiegészítő és egymást erősítő stratégiai eleme van (lásd: Köznevelési törvény!), amelyek mind nélkülözhetetlenek, és amelyek nagyon leegyszerűsítve a következőképpen fogalmazhatók meg:

1. Az állam a központi oktatási költségvetésből törvényben garantált módon és garantált mértékben jelentős forrásokat bocsát a pedagógus továbbképzés rendelkezésére (ez a köznevelési törvény 1996-os módosítása értelmében az állam által az önkormányzatoknak juttatott oktatási támogatás mindenkor összegének 2%-a).
2. A források döntő részét maguk a felhasználók, azaz az iskolák kapják meg másra nem fordítható támogatás formájában.
3. Az iskolák a rendelkezésükre bocsátott forrásokat saját szakmai és intézményi fejlesztési stratégiájuk függvényében, tervezett módon kell, hogy felhasználják.

A továbbképzési program alapelvei

2.

4. A pedagógusoknak a képzésben való részvételét az állam megfelelő ösztönzők alkalmazásával támogatja (a képzés kötelezővé tétele, illetve az egyéni előmenetel és díjazás hozzákapcsolása a képzésben való részvételhez).

5. Az állam olyan intézményi mechanizmust hoz létre (a pedagógus továbbképzés akkreditációja), amely garantálja azt, hogy (2.1) a források csak ellenőrzött minőségű képzési programokra legyenek fordíthatók, (2.2.) hogy a képzési kínálat megteremtésébe minden potenciális szolgáltató beléphessen, valamint (2.3.) hogy a képzés tartalmának az ellenőrzésében és minőségének a biztosításában meghatározó szerepet kapjanak a felhasználók és a szakmai és társadalmi partnerek (elsősorban maga a pedagógus szakma).

6. Az állam a pedagógus továbbképzés fejlesztése, szakmai színvonalának az emelése és minőségének a biztosítása érdekében modern módszertani központot hoz létre és támogatja annak működését.

A házirend

1.

Mit kötelező szabályozni a házirendben?

A közoktatásról szóló – többször módosított - 1993. évi LXXIX. Törvény és a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló – többször módosított - 11/1994. MKM rendelet több olyan kérdést is meghatároz, amelyet kötelező szabályozni a házirendben.

- Az iskola és a kollégium házirendjében kell meghatározni, hogy - a tanulmányi kötelezettségek teljesítésén kívül - a jogszabályokban meghatározott tanulói jogokat és kötelezettségeket milyen módon lehet gyakorolni, illetve kell végrehajtani.
- Az iskolai, kollégiumi munkarenddel kapcsolatos szabályok.
- A tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások, kollégiumi foglalkozások rendjével kapcsolatos szabályok.

A házirend

2.

- Az iskola, kollégium által szervezett, a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó iskolán, kollégiumon kívüli rendezvényeken tiltott tanulói magatartást.
- Az iskola és a kollégium helyiségei, berendezési tárgyai, eszközei és az iskolához, kollégiumhoz tartozó területek használatának rendjét.
- A tanítási órák közötti szünetek rendjének (idejének) meghatározása.
- Annak meghatározása, hogy a véleményezési jog gyakorlása szempontjából a tanulók milyen közössége minősül a tanulók nagyobb csoportjának, közösségének.
- A diákkörök létrehozásának rendje.
- Az iskola, kollégium házirendjében kell meghatározni azokat a védő, óvó előírásokat, amelyeket a gyermekeknek, tanulóknak az óvodában, iskolában, kollégiumban való tartózkodás során be kell tartaniuk.

A házirend

3.

- A gyermek, tanuló távolmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó rendelkezéseket.
- A térítési díj, tandíj befizetésére, visszafizetésére vonatkozó rendelkezéseket, továbbá a közoktatási törvény 12. § (4) bekezdésében meghatározott a tanuló által előállított termék, dolog, alkotás vagyoni jogára vonatkozó díjazás szabályait.
- A napközis, tanulószobai és az iskolaotthonos foglalkozásokra való felvétel iránti kérelmek, továbbá a kollégiumi, externátusi elhelyezés iránti kérelem elbírálásának elveit.
- A szociális ösztöndíj illetve a szociális támogatás megállapításának és felosztásának elveit, a nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatás elvét, az elosztás rendjét.
- A tanulók véleménynyilvánításának, a tanulók rendszeres tájékoztatásának rendjét és formáit.

A házirend

4.

- A tanulók jutalmazásának elveit és formáit.
 - A fegyelmező intézkedések formáit és alkalmazásának elveit.
 - A tanulók tantárgyválasztásával, annak módosításával kapcsolatos eljárási kérdéseket.
-

A szervezeti és működési szabályzat

A közoktatási intézmény belső életét szabályozó dokumentum, amely – jogszabályi hivatkozásokkal – pontos előírásokat, szabályokat tartalmaz a dolgozók számára.

Alapja:

- Munka Törvénykönyve ⇒ Közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény (Kjt.),
- Közoktatási-, Gyermek- és Ifjúságvédelmi törvény, stb.
- Rendelet (miniszteri, fenntartói),
- Helyi szabályzatok, a közoktatási intézmény sajátos arculatát biztosító szokások, elvárások stb.

Felülvizsgálata: vezetői hatáskörben folyamatosan (évente).